

ЈЕДНО МИШЉЕЊЕ О ПУКОВСКОЈ АРТИЉЕРИСКОЈ ГРУПИ

У целисходном решавању груписања артиљерије (које претставља једно од основних питања тактике артиљерије) у оквиру свих здружених јединица пресудну улогу имају њена покретљивост и ватрене могућности. Због тога су се у војној науци оформиле „доктрина маневра“ и „доктрина ватре“. С обзиром на то којој од наведених доктрина треба дати предност у конкретној тактичкој ситуацији постоје разна мишљења о питању груписања артиљерије на бојишту, у зони дејства здружених јединица, почев од тежње за пуним груписањем артиљерије до жеље за њеном релативном децентрализацијом. На ово утичу још и масовност (процент) артиљерије у армији, вид борбе и њене фазе, јачина непријатеља и степен његових фортификациских радова, опште могућности везе, командовање, снабдевање, итд.

Присталице апсолутне централизације артиљерије и њене ватре мишљења су да у свим случајевима треба изводити методичан бој, тј. „судар по плану“, и да се и најмањи догађај треба да развија *по вољи команданта здружене јединице*. Ово се постиже мерама које осигуравају непосредан утицај најстаријег команданта у свим фазама боја, узимајући у обзир известан број могућих варијаната развоја артиљерије. Као последица таквог схватања настала су опширна наређења (са плановима, шемама, цртежима итд.), затим одређене линије на које се „мора доћи“ и правци којима са тих линија треба даље продужити, ред кретања од објекта до објекта по тачно одређеном времену (са застанцима „по сату“) итд. Кроз овакво гледање на питање централизације артиљерије дошло се и до оног крутог и апсолутног руковођења при њеној употреби, примењујући такво руковођење чак и на пук у здруженој јединици. Оваква претерана тежња за централизацијом изазива крутост у командовању, кочи иницијативу потчињених и, што је најважније, занемарује „вољу непријатеља“ и све околности под којима и непријатељ планира судар. Због тога су сва, па и најмања, изненађења у току боја била кобна и изазивала озбиљне поремећаје целог плана самога боја. Споро одлучивање и „чекање наређења“, који су карактеристични за ово схватање, имали су доста тешке последице, јер потчињени у оваквим случајевима судара нису могли да искористе повољне моменте.

Присталице маневра иду опет у другу крајност, јер се залажу за примену неограничене иницијативе и широке децентрализације,

што је врло често имало за последицу да претпостављене старешине у отсудним моментима немају услова да концентришу ватру на она места и у оно време где би и кад би непријатељу били нанети осетни губици. Таква децентрализација доводи до тога да потчињени „троше ватру“ не схватајући целину опште ситуације и држећи се чврсто задатка који су примили од претпостављеног. Појединачним одлучивањем и усмеравањем снага према непријатељу код овакве концепције нису се могла (или су се могла само у изузетним случајевима) парирати озбиљнија и непредвиђена дејства непријатеља, већ је то остављано да решавају претпостављене старешине и штабови.

Према томе, ове „две супротности“, уствари претстављају крајности којих се не треба круто придржавати, већ тежити „њиховом измирењу“. Њихова примена треба да омогући командовању да буде еластично, што у пракси значи да према захтевима ситуације треба давати превагу једној или другој концепцији. У сваком случају, иницијативу треба најбрижљивије неговати и развијати до што вишег степена, водећи притом рачуна да она буде увек усклађена са основним задатком и замисли команданта здружене јединице. Разматрањем ових двеју концепција долазимо до основних начела о централизованом и децентрализованом командовању, а тиме и о груписању снага и средстава за остварење постављеног циља.

*

При разматрању груписања артиљерије у оквиру здружене јединице намеће се питање: код које се групе или, боље рећи, на коме се месту најјаче осећају „судари“ наведених схватања. Ти сукоби се најјаче испољавају „доле“. Другим речима, ако се жели сигуран успех, онда њихово пуно измирење треба тражити тамо где се пешак и артиљерац најближе налазе један уз другог. Ово нарочито захтева близина циљева, блискост артиљерца и пешака у борбеном поретку и брзина промена ситуације, које не трпе одлагања, већ траже брзо одлучивање. На први поглед јасно је да је то случај са пуковском артиљерском групом (ПАГ). Но, ја ћу покушати да једном дубљом анализом дођем до још одређенијих закључака. Код „старијих“ група (ДАГ, КАГ и ААГ), упоређивањем околности под којима се добијају задаци и на којој су они дубини у односу на прву линију судара, с обзиром на апарате који откривају циљеве за те групе, могућности коришћења инструменталног извиђања, итд., може се видети да је код њих јаче изражен утицај ватре, тј. маневар путањама и централизовано руковођење, а све то зависи од домета расподоживих оруђа. Значи, „прекид“ се дешава ту негде код ПАГ-а, тамо где се искључују централизована артиљериска линија командовања и онај „процент могућности“ са којим ће појављује командант ПАГ-а пред командантом пешадиског пука. Колико је неминован тај „прекид“ артиљериске линије командовања и каква се све питања при томе појављују видећемо из даљег излагања.

ПАГ се формира од артиљерије дивизије којој тај пук припада или од ојачања. Он добија задатке са две стране: од начелника артиљерије дивизије (око 50%, па и више) и од команданта пешадиског пука.

То је све у правилима прописано, али, ипак, постоје извесне околности у руковођењу ПАГ-ом, које треба боље осветлити и прецизирати, пошто ми изгледа да би извесна пракса могла изазвати многе поремећаје у руковођењу овом групом у току боја. Оне се, по моме мишљењу, могу најбоље осветлити ако се целисходно одговори на следећа питања.

— Да ли је ПАГ елеменат дивизиског или пуковског борбеног поретка (чије име — број носи)?

— Може ли штаб дивизије за прву фазу артиљериског напада (артиљериска припрема) дати појединим ПАГ-овима задатке, на основу којих ће команде ових група направити неку врсту „пројекта плана гађања“, укључујући у њега и све остале артиљериске ватре запланираних по задацима примљеним од команданта пешадиског пука и да ли је довољно да тај „пројекат плана гађања“ овери начелник артиљерије дивизије па да се по њему дејствује у овој фази?

— Да ли је могуће и да ли ће бити практично (ако би било могуће) да се неким централизованим руковођењем обухвати ПАГ кроз другу фазу артиљериског напада (*арт. подршке*), с обзиром да је то најкритичнија и најозбиљнија фаза боја за пешадију и да би свако „мешање са стране“ (из дивизиског штаба) могло само довести до слабења успеха пешадиског пука у конкретној ситуацији, коју најбоље познаје и цени баш командант тога пешадиског пука?

— Који разлози и које објективне околности потврђују поставку да се „пуковске артиљериске групе по завршеној подршци придају стрељачким пуковима“, зашто је та „граница“ постављена тек овде и зашто она уопште постоји?

— Да ли би било једноставније и практичније да се за пешадиски пук у I ешелону изнесе у борбеној заповести *са колико се и каквим снагама и средствима ојачава и подржава* (укључујући ту и артиљерију) и које циљеве треба да постигне? (За II ешелон уопште не долази у обзир формирање ПАГ-а, јер тај ешелон ни у борбеној заповести дивизије нема конкретан задатак, осим места где ће бити и правца којим ће се кретати). Најзад, да ли је потребно да се у тој заповести нагласи шта ће и како командант пешадиског пука организовати од тих средстава или је довољно да се њему препусти да о свему томе сам одлучује?

— Да ли има и које су то тешкоће које онемогућавају да се *придати* делови пешадиског пука (а тиме и *придата* артиљерија) у сваком моменту могу „одузети“ од њега или да се пук током боја ојача ако то стварна ситуација буде налагала или ако би на бојишту наступиле неке промене које се нису могле раније предвидети? Има ли и каквих нарочитих тешкоћа да се и тај пешадиски пук може „скинути“ са свога правца дејства?

— Да ли стварањем ПАГ-а (по досадашњим гледиштима) обухватамо сигурно и чврсто формациску артиљерију пешадиског пука и како измирујемо две артиљериске линије које се појављују унутар пешадиског пука: линију начелника артиљерије пешадиског пука и линију „новог“ артиљериског старешине — команданта ПАГ-а?

А сада ево мојих одговора на постављена питања.

Прво. ПАГ је, свакако, *елемент борбеног поретка пука*, јер се он увек и по фронту и по дубини поставља у зони дејства пешадиског пука. Он је то без обзира што би се код централизованог командовања могао сматрати и елементом борбеног поретка дивизије. Ово тим пре што једино допунски сектор дејства ПАГ-а (односно његових перифериских дивизиона) за извесну меру излази из зоне дејства пука, и то у циљу садејства са суседним ватреним групама, као што се и сама зона дејства пешадиског пука за нешто „проширује“ ради садејства са суседним јединицама.

Елементи борбеног поретка дивизије наводе се у дивизијској заповести, а ПАГ се ставља на оно место у заповести којим се појединим пешадиским пуковима одређују ојачања и задаци.

Друго. У планирању артиљериске припреме свакако ће бити обухваћени сви циљеви, које ће командант пешадиске дивизије показати на своје командантском извиђању, и који ће произаћи из артиљериских задатака наведених у дивизијској заповести. Подаци о циљевима биће *допуњени* (до момента сукоба) из разних извора извиђања и осматрања и, што је најглавније, из извиђачког апарата самог пешадиског пука и артиљерије која је придата томе пуку. Свакако, најлогичније ће бити да команда групе (уколико одлучи командант пешадиског пука да је формира), на основу свих тих података и задатака примљених од команданта пешадиске дивизије и пешадиског пука, изради „*пројекат плана гађања*“ и да га пошаље штабу дивизије на укључивање у *општи план артиљериског напада* артиљерије целе дивизије. Сматрам да неће бити никаквих тешкоћа да артиљериски штаб у дивизији корегира слабо планиране ватре и предложи команданту дивизије њихову измену. Уосталом, такав је поступак и са осталим документима (у припреми и организацији боја) у односима између потчињених и претпостављених штабова. И сам командант пешадиског пука доставља своју одлуку и заповест команданту дивизије и овај је може исправити, допунити или у крајњој линији и не сагласити се са њом.

Дакле, планирање ватре било би у *команди групе* на основу наведених података, те стога не видим никакву тешкоћу у овом планирању за прву фазу арт. напада.

Треће. Познато је да у фази артиљериске подршке треба до детаља осигурати везу пешадије и артиљерије, да се ова фаза развија брзо и енергично и да на тражење артиљериске ватре од стране пешадије треба хитно реагирати. У овој фази, чији успех или неуспех може наступити за релативно кратко време, заједничко одлучивање и садејство између команданата пешадиских пукова и ПАГ-ова, а тако

исто и између команданата батаљона и дивизиона (командира батерија) који те батаљоне подржавају, не трпи никакве „трансмисије“. Оно захтева сталну повезаност, коју би нарушило и најмање „интервенисање и ангажовање“ од стране команданта дивизије (за пешадију) или начелника артиљерије дивизије (за артиљерију). Ово, наравно, под условом да се ствари развијају онако како смо их предвидели и да се непријатељске акције нормално парирају снагама које смо дали пешадиском пуку. Иначе, ако би наша предвиђања била погрешна, онда би се морао мењати и план употребе дотичног пука и свих ојачања која смо му дали и наступити нешто сасвим друго, а не редовно руковођење по разрађеном плану боја дивизије. Значи, у овој осетљивој фази боја треба препустити сва планирања (тражења и стварне ватре) командантима пешадиских пукова и ПАГ-ова.

Довољно је само узети у разматрање неколико логичних ситуација у којима се могу наћи у овој фази пешадиски пук и његови батаљони, па да се у убедљиво дође до закључка: *да би свако мешање у овим краткотрајним ситуацијама у рад штаба пешадиског пука створило само пометњу и да би могло довести у питање не само постигнуће циља овога пука, већ и дивизије.* Зар ће ико моћи боље да осети и процени ситуацију јединица у њиховој зони дејства од њиховог команданта пука (батаљона) и његовог артиљерца који се налази уз њега? Свакако, нико, поготово не онај који је удаљенији од те зоне. Сигурно је да ће командант пешадиског пука, у случају да му тешко иде у боју, тражити интервенцију артиљериске дивизије (ДАГ-а, ПТР-а, итд.), као што ће увек и сам ставити на расположење своје снаге и средства ако се дејства буду развијала лакше него што су предвиђали и он и командант дивизије. Уосталом, то не треба оставити само његовој вољи, тим пре што ће ту моћи у сваком моменту интервенисати и сам командант дивизије и његов начелник артиљерије (по артиљериским питањима).

Све ватре које остварује артиљерија изводе се на тражење пешадије која је у непосредном контакту са непријатељем. То, као и чињеница да се у овој фази догађаји развијају магновеном брзином и да је неопходно осигурати што краће време за гађање, брзе и тачне преносе, концентрације или уништење појединих важних ватрених тачака (које коче напад пука и његових батаљона), итд., још више потврђује моје уверење да у овој другој фази треба потпуно ставити на расположење команданту пешадиског пука његову артиљериску групу. У случају централизовано планираног ВВ у оквиру дивизије потребно је и посебно разматрање поступка ПАГ-а.

Четврто. У вези досад изложеног сматрам да нема никаквих објективних разлога и околности, због којих би требало поставити оштру „границу“ у коме моменту треба препотчинити ПАГ. Не може се схватити, по мом мишљењу, зашто је она постављена баш овде. У крајњој линији, зар није све оно „борба у дубини“ када пешадија и са предњег краја продужи јуриш? Зар и ово није подршка јуриша пешадије иако се она креће „у дубини“? Уосталом, ово је једно одвојено питање, чијом се анализом може доћи до закључка да шаблон-

ски план „артиљериског напада“ треба заменити нечим еластичнијим. Зато ћу овде разматрати само питање ПАГ-а, уколико оно задира у ту општу структуру и шему „артиљериског напада“.

По мом мишљењу, ова граница није уопште потребна и право „претпотчињавање“ је тамо негде где се ствара основни план о употреби артиљерије и доноси одлука о додељивању извесног броја артиљериских јединица пешадиским пуковима за извршење постављених задатака.

Пето. Изгледа да би било најубедљивије ако би се за пешадиске пукове у борбеној заповести изнело са колико ће се они снага и средстава *ојачати и подржавати*. У тој заповести могло би се (у извесним случајевима) нагласити, и то само у општим цртама, шта би се, на пример, могло формирати од додељене артиљерије, и томе слично. Поред тога, у заповести би се могло назначити и време до кад се од стране команде ПАГ-а мора доставити „пројекат плана гађања“, као и то шта ће ПАГ решавати за рачун пешадиске дивизије и када.

Формирање ПАГ-а за пук у другом ешелону дивизије нема никаквог смисла, јер се не може дати конкретан задатак чак ни самом пешадиском пуку у другом ешелону. По мом мишљењу, било би практично када би се у дивизиској артиљериској групи (ДАГ) унапред предвиделе потребне артиљериске јединице (дивизиони) које би у току боја могле формирати ПАГ пешадиског пука из другог ешелона. Зато би ове јединице требале да поседну своје ватрене положаје у захвату правца на коме се предвиђа покрет другог ешелона. Чак би у том случају било препоручљиво да се обезбеди извесна јача веза (официр за везу) између пешадиског пука и тих јединица. Но, све ово треба предузети само у најнужнијој мери, јер може наступити такав случај да се ПАГ за овај пук уопште не формира. Ово тим пре, што увођење у бој треба да обезбеди целокупна артиљерија дивизије, а у том моменту могу наступити разне промене у распореду артиљериских јединица, и то баш код оних које смо већ унапред предвидели за тај будући ПАГ. Овако би се могло поступити једино ако се располаже *доволним* средствима.

Шесто. Ако постоје објективни услови или ако због непредвиђених (или само донекле предвиђених) догађаја наступи прека потреба, командант здружене јединице, по мом мишљењу, може одузети део или сва ојачања која су дата неком пешадиском пуку. Исто тако, може наступити чак и таква ситуација (истина ређа) да командант буде принуђен да потпуно измени задатак дотичног пешадиског пука, нарочито услед слабо планираног боја и оскудних или чак погрешних података о непријатељу, о његовом груписању и намерама. Јасно је да ово нису једини разлози за држање артиљериских јединица „у руци“ (централизацију командовања артиљеријом) у пешадиском пуку. Груписање артиљерије и централизовано руковођење у боју почива на познатим принципима по којима формирањем ПАГ-а треба омогућити употребу већег дела артиљерије на ширем делу и осетљивијим местима фронта, и то применом брзог маневра путањама, а остатак артиљерије поделити батаљонима и четама. Ширина зоне дејства

пешадиског пука релативно је мала и већином довољно прегледна тако да се непријатељске снаге на њој могу детаљније одредити. Оне се са доста сигурности већ унапред ради дејства могу „расподелити“ на јединице ПАГ-а ангажовањем око 90% њихових ватрених могућности, чувајући преосталих 10% за тучење непредвиђених и новопоявљених циљева. Оно пак што буде „наишло“ на пук из дубине (јаче непријатељске тенковске и остале резерве), то ће својом ватром свакако обухватити ДАГ, па чак и „старије групе“, КАГ и ААГ.

Седмо. Пешадиски пук има у свом органском саставу довољно артиљерије за извршење оних *нормалних задатака* за које му није потребно појачање у артиљерији и другим средствима. (То су задаци које пешадиски пук извршава у својој зони дејства својим формациским средствима). Та артиљерија претставља заиста ону типичну *пратећу артиљерију*, за коју такође треба предвидети план употребе и план ватре. Она има посебан значај у питању противтенковске одбране и борбе са циљевима који непосредно и изблиза ометају покрет њене пешадије.

Ако бисмо ПАГ посматрали као елеменат дивизиског поретка, не бисмо могли наћи решење како би се обухватила органска пуковска артиљерија и уклопила у *општи план артиљериског обезбеђења* дотичног пешадиског пука. У теорији и пракси руковођења артиљеријом појављује се питање: како „измирити“ надлежности командовања команданта артиљерије пешадиског пука и команданта новоформиране (и то привремено) групе који у суштини прима на себе основни артиљериски задатак обезбеђења пешадије тога пука. Ма како се спровела подела те органске артиљерије, на батаљоне или чак и чете, и без обзира на то да ли ће се нижим јединицама кроз ову поделу додати још артиљерије, ипак остаје као чињеница да се тада код команданта пешадиског пука налазе два артиљериска команданта, у суштини са истим задатком.

При оваквој концепцији, по моме мишљењу, може се закључити да се негде „кида“ та надлежност и да уједно престаје и брига о артиљериској помоћи сопственој пешадији у боју. Зато треба одлучно спровести тежњу за укључивањем пуковске артиљерије у план команданта ПАГ-а, јер се тиме у *пешадиском пуку постиже јединствена надлежност* по овом питању. То тим пре што је потребно и да се реши питање односа начелника артиљерије пешадиског пука и команданта ПАГ-а на принципу старешинства.

При разматрању свих ових околности и момената, у анализи суштине пуковске групе имали смо у виду *напад и одбрану*, при чему не треба постављати никакву разлику или особености. И у нападу и у одбрани треба принципијелно решити проблем јединственог руковођења артиљеријом у пешадиском пуку, и то како формациском, тако и оном *придатом*. Јер би, сматрам, било погрешно схватити да нека артиљериска јединица на отсеку дејства пешадиског пука служи за подршку, а друга не. Све су оне за подршку и, кратко речено, сва артиљерија у суштини *подржава пешадију*, и то од њеног поласка са „предњег краја“ јуришног положаја па све до завршетка гоњења,

уништења непријатеља и победе над њим, или чак још од момента кад пешадија излази од полазног на јуришни положај и у току саме артиљериске припреме. Можда је само за извесну меру лакше руковођење артиљеријом у одбрани.

У вези са овим и питање „премештања артиљерије“ може бити регулисано наређењем команданта пешадиског пука на предлог његовог команданта артиљерије, и то исто онако као што командант пешадиског пука планира и наређује премештање својих батаљона, минобацача, митраљеза, итд. И најбоље планирано „премештање одозго“ неће моћи бити реализовано пре премештања пешадије која је непосредно *потчињена утицају команданта пешадиског пука*, без обзира како тачно биле предвиђене све околности тога премештања. Ово планирање, које, као ни планирање артиљериских ватри „одозго надоле“, није случајно шаблонско, показује се као нецелисходно. Сасвим је друго питање поделе задатака „одозго надоле“. За планирање ватре пред фронтом чете сноси одговорност свакако онај артиљерац који прати ту чету или командант дивизиона који помаже и подржава њен батаљон, као и командант ПАГ-а који подржава и помаже пук. То је потпуно јасно и сматрам да ово није потребно јаче доказивати. Могло би се једино дискутовати о томе колико би се могло упростити руковођење и смањити документација, добити у времену и како би се најсигурније и најуспешније дејствовало пред фронтом пука, батаљона и чете. Јер, ма колико се имало топова и муниције (мало или довољно), артиљериска ће подршка бити само онда ефикасна *ако се планира, изводи и контролише у сагласности са тактичком ситуацијом и тренутним захтевима предњих делова*, а ово важно садејство са пешадиским командантима мора да обезбеди команда артиљериске групе. Ова непосредна подршка треба да буде изражена у употреби артиљерије од стране команданта пешадиског пука и управи ватре од стране команданта ПАГ-а, не обраћајући се за то претпостављеним старешинама (команданту дивизије и његовом начелнику артиљерије). Међутим, при употреби ПАГ-а и управи његове ватре пред командантом дивизије и његовим начелником артиљерије појављују се општи задаци, тако да они морају узимати у обзир ширину зоне оба (или сва три) пука првог ешелона (зону дејства дивизије) и све промене на тој целој зони. То је нешто сасвим друго, и баш то доказује да је командовање артиљеријом у пешадиском пуку подложно другим захтевима употребе и руковођења.

Овде се појављује још један врло важан фактор, а то је: *међусобно поверење и разумевање између команданта пешадиског пука и његовог команданта ПАГ-а, његовог стварног команданта артиљерије*. Уколико је стање другојачије, утолико је дејство пешадиског пука, без обзира на артиљериске могућности и остало, унапред осуђено на неуспех.

*

У даљем разматрању проблема ПАГ-а изнећу своје мишљење по извесним конкретним питањима, сматрајући да ће даља дискусија, нарочито другога пешака, довести до целисходнијих закључака, узи-

мајући у обзир и специфичности поделе снаге и средстава у савременом боју. Тих неколико конкретних питања свакако не могу у потпуности исцрпсти све оно што треба обухватити у решењу овако озбиљног проблема. Вероватно је да ће у овом мом разматрању изостати извесна и важнија питања, а њих ће моћи остали дискусанти претрести у циљу што потпунијег решења овог проблема.

Формирање ПАГ-а. ПАГ се формира у нападу и у одбрани од придате артиљерије одлуком команданта пешадиског пука, на основу предлога најстаријег артиљериског старешине у пуку, узимајући у обзир карактер задатка пука, земљиште и остале околности под којима ће тај пешадиски пук учествовати у боју (место у борбеном поретку дивизије, тежиште и главни правац дејства, утицај суседа, њихових задатака, њихове снаге, итд.). Када, због извесних околности (а нарочито због ширине зоне дејства пука), не би било целисходно **формирање групе**, онда командант пешадиског пука, на предлог свог команданта артиљерије, може поделити придату артиљерију батаљонима, па и четима на одвојеним правцима.

Додељивање задатака. Команда ПАГ-а редовно добија задатке од команданта пешадиског пука, било оне које је он лично одредио артиљерији на командантском извићању, било оне које је командант пешадиског пука примио од команданта дивизије. Командант пешадиског пука треба у својој одлуци тачно да одреди све задатке и за „целокупну могућност артиљерије пука“ (узимајући у обзир и све задатке које је поставио командант пешадиске дивизије на извићању) водећи рачуна не само о предлозима потчињених команданата батаљона, већ и о мишљењу и предлозима свога команданта групе. Те задатке треба једновремено додељивати како артиљерији групе, тако и оној која се налази у органском саставу пука.

При додељивању задатака командант пп мора обухватити и сва она општа, „заједничка питања“, као што су ПАО, ПТО, ПХЗ, ПДО и томе слично.

Планирање и одговорност. Када артиљерија непосредно подржава пешадију, што је увек случај код ПАГ-а, за планирање треба да буде одговоран у првом реду командант пп и његови потчињени команданти батаљона (и командири чета на самосталним правцима), као и начелник артиљерије пп. Отуда и она битна разлика у одговорности планирања ватре, која се појављује онда када артиљериска подршка није у тесној вези са кретањем и премештањем пешадије. Тада је планирање ватре (контрабатирање, ватра за узнемиравање, даљни ватрени напади и т. сл.) обично плод детаљног планирања начелника артиљерије дивизије (на основу постављених задатака од стране општевојног команданта), за што он и сноси у првом реду пуну одговорност.

По моме мишљењу, подела одговорности при планирању ватре у пп између команданта и његовог начелника артиљерије (команданта групе) могла би се најбоље извршити ако командант пп донесе одлуку у погледу начина ватрене подршке, наводећи до детаља оно што жели да постигне артиљериском ватром у свакој фази боја, а начелник

артиљерије пука (односно командант ПАГ-а) на основу те одлуке припреми *детаљан план ватре*, користећи при његовој изради све податке о циљевима (и оним најновијим, тек откривеним после командантског извиђања), тражећи чак и за поједине циљеве мишљење команданта пп у погледу њиховог неутралисања или уништења и повезујући све то са покретима сопствене пешадије како их замишља командант пп. Отуда и проистиче начело да начелник артиљерије пп (односно командант групе) обавезно прати команданта пп на сваком његовом састанку са командантом дивизије или његовим командантима батаљона, узимајући непосредно у свој ватрени план евентуалне промене тактичке ситуације, нове намере, предвиђени метод рада пешадије за сваку етапу (са тачним прорачуном времена) итд. Ма који од њих двојице имао више или мање одговорности за планирање артиљеријске ватре, мишљења сам да *обојица морају у основи схватити дејства ватри у оквиру општег задатка свог пука, као и разне ватре и могућности њихове примене за сваки посебан задатак пука и његових делова*. Свако друго гледање на питање планирања и одговорности може само да умањи степен вероватноће успеха пука и његове артиљериске групе.

„*Одузимање*“ *јединица из групе*. У току боја може бити „одузет“ изврстан део артиљериске јединице из састава групе па чак и цела јединица. Та јединица или цела група изаћи ће из састава пп само онда ако је почетним развојем боја и поновном проценом установљено да је она погрешно (или у најмању руку непотребно) придата томе пуку и да би њена употреба на неком другом месту била потребнија и кориснија. Ово је, по мом мишљењу, ван сваке дискусије. Но, поставља се питање оног „*другог одузимања*“ а за исте циљеве. У овом случају имамо другу ситуацију. Наиме, ако се тражи да се са нешто артиљерије, за одређено време и са ВП групе дејствује ван зоне пука, и ако тај захтев долази „*одозго*“ у моменту када се тим „*одузимањем путања*“ неће укочити даљи ток дејства јединица пп, онда ће се то лако решити после брижљивог испитивања услова под којима ће даље дејствовати овај пук, у што треба да буду потпуно убеђени и командант пп и његов командант артиљериске групе. Иначе, то не треба чинити ако би се тиме спутавала даље дејство пп.

Помоћ од КАГ-а и ДАГ-а. Артиљерија у дивизији (и органска и придата), без обзира на то како ће се извршити њена тактичка подела унутар дивизије, неће бити једина која ће подржавати пешадију, нарочито ону која буде на главном правцу напада, односно тежишту одбране. Дејство „*старијих група*“ (КАГ, ААГ) биће некад планирано на простору између ближих и следећих задатака пп првог ешелона. Ове ватре, уколико су планиране, биће накнадно унете од стране начелника артиљерије пешадиске дивизије у оне „*пројекте плана гађања*“ које команда групе мора да достави на сагласност и оверу начелнику артиљерије дивизије. Уколико се током боја покаже потреба за овим ватрама и у овом простору (зони дејства пукова првог ешелона), природно је да са тиме морају бити на време упознати команданти пп

(а преко њих и њихови команданти група), који ће у том моменту ускладити дејства своје пешадије и своје артиљерије.

Пратећа артиљерија. Она артиљериска јединица која непосредно прати пешадију и чији старешина иде заједно са пешадиским старешином кога прати, у суштини је пратећа артиљерија. Поставља се само питање: је ли то само она артиљерија која прати чету или батаљон или се под појмом „пратеће артиљерије“ може подразумевати и артиљериска група пп, какву разматрамо у овом чланку? По мом мишљењу не може, јер се батаљони и чете у извесној мери и за извесно време „извлаче“ испод непосредног утицаја команданта пп у току динамике боја, док група и даље дејствује пред целим фронтом пука или једним његовим делом.

Садејство са пешадијом у нападу. Командант ПАГ-а учествује у извиђању које врши командант пп са командантима батаљона и осталих самосталних јединица. По моме мишљењу, начелник артиљерије пп свакако треба да уђе у штаб команде ПАГ-а и да се увек налази уз команданта групе, стим да се ово питање конкретно решава на принципу старешинства.

После извиђања треба приступити планирању употребе артиљерије по фазама. За фазу артиљериске припреме, чију дужину увек одређује начелник артиљерије дивизије, у команди ПАГ-а треба одредити циљеве које ће гађати артиљерија (водећи рачуна и о циљевима за које ће командант пп одредити да их туку минобацачи и остала пратећа оруђа), затим решити којом ће се снагом гађати поједини циљеви (батеријом, дивизионом, групом, трајање, понављање гађања, итд.) и, наизад, утврдити потребне временске размаке између појединих ватри, према тражењу пешадије а на основу планираног покрета (његовог темпа и теренских линија до којих треба да стигне пешадија). Све ово мора бити до детаља унето у „пројекат плана гађања“, у коме треба да буде предвиђено и по неколико сигнала за тражење и отварање ватре.

За фазу артиљериске подршке, чија дужина зависи од величине простора који пешадија треба да пређе од предњег краја па до линије извршења ближег задатка, у команди ПАГ-а треба одредити циљеве гађања на главном правцу напада пука као целине и правцима напада појединих батаљона (водећи такође рачуна о циљевима које је оставио командант пп да туку минобацачи), затим начин тражења ватре од стране пешадије (сигнали и средства везе), надлежност у отварању ватре (рачунајући по одређеном проценту муницију коју могу утрошити потчињене артиљериске старешине), где ће бити бочна запречавања, да ли ће, на коме простору и по којим сигнаlima, садејствовати артиљерија суседа, итд. При томе свакако треба решити и поступак на случај да је планиран ВВ у вези са једновременим дејством остале артиљерије дивизије и корпуса.

За одржавање непрекидне везе између пешадије и артиљерије и решење питања „надлежности“ тражења и наређивања отварања артиљериске ватре морају се подједнако ангажовати и пешаци и артиљерци. Иначе, већи део припрема може бити узалудан, а циљеви само

делом постигнути. Командант ПАГ-а мора имати везу и са општом резервом, односно другим ешеленом. Зато је корисно да се у штабу резерве налази и артиљерски официр који би се кретао са резервом и још у току њеног кретања непосредно сазнавао намере команданта резерве у погледу њеног развијања, итд., да би се омогућила сигурна подршка од стране ПАГ-а. Ово нарочито зато што баш у моменту употребе резерве, или и пре тога, део ПАГ-а може вршити нека померања: премештање по плану, пребацивање на резервне ватрене положаје, итд.

Садејство са пешадијом у одбрани. Читав поступак команданта ПАГ-а од момента организације и формирања групе, па кроз процес извиђања, садејства и планирања боја, сличан је као и у нападу. При томе је важно да се на земљишту тачно покажу и на карти обележе све запречне ватре у претпољу, а нарочито оне у дубини сопствене одбране. То на први поглед изгледа једноставно, али ако се тај проблем нешто дубље размотри, видеће се да је доста компликован, да се често притом дешавају забуне, итд. Са командантом резерве такође треба утаначити све што је потребно, слично као и у нападу. И овде би се официр за везу (артиљерац) кретао са командантом резерве и служио му за управу ватром ПАГ-а на фронту резерве при подржавању њеног дејства. Овде нарочито треба прецизирати заштиту изласка резерве на полазни положај, затим дејство на главном правцу упућивања резерве и, најзад, обезбедити сигуран прихват ако би се десило да резерва не успе у противнападу.

Овде сам изнео своје мишљење о неким проблемима из оквира пуковске артиљерске групе са циљем да даљом дискусијом нађемо најповољније и најкорисније решење за наш будући рад, пошто досадашњи начин решавања ових питања, по моме мишљењу, није био потпуно правилан.

Džan Kvesel: **RAT NA MORU 1939/45**

Predgovor našem izdanju napisao kapetan bojnog broda

KAZIMIR RENČELJ

Kapetan bojnog broda Britanske ratne mornarice, bivši načelnik Griničkog pomorskog koledža, dao je u ovom delu sažetu istoriju svih zbivanja na moru u prošlom ratu. Ono što delo čini naročito poučnim i za kadrove suvozemnih snaga jeste to što je pisac tesno povezao operacije na moru sa operacijama na kopnu i u vazduhu.

Knjiga će korisno poslužiti i kao priručnik za polaganje ispita u mornarici.